

РЕЗЮМЕТА

НА НАУЧНИТЕ ПУБЛИКАЦИИ, С КОИТО ДОЦЕНТ Д. Н. ВЛАДИСЛАВ ЛАЗАРОВ УЧАСТВА В КОНКУРС ЗА ЗАЕМАНЕ НА АКАДЕМИЧНАТА ДЛЪЖНОСТ „ПРОФЕСОР“, ПО ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ – 9.1. НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ (СТРАТЕГИЧЕСКИ РЕСУРСИ ЗА НАЦИОНАЛНА, РЕГИОНАЛНА И ГЛОБАЛНА СИГУРНОСТ) В ЮГОЗАПАДНИЯ УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“

I. Монографичен труд /хабилитационен труд/

1. Лазаров, В. ГЕОПОЛИТИЧЕСКИЯТ СТАТУС НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ. ISBN 978-954-00-0456-3. Университетско издателство „Неофит Рилски“, Благоевград, 2026 г.

Още във въведението на монографията се подчертава нейната актуалност, както и необходимостта от представянето на глобалния геополитически сблъсък и кризата в международните отношения със средствата на модерния научен анализ. Новата световна геополитическа система изисква различни от класическите геополитически подходи, защото има нови геополитически пропорции, за обяснението на които са необходими нови методи за геополитически анализ. Едно от централните понятия за извършването на този анализ е „геополитически статус“. То конкретизира анализа, защото става дума за положението на основните геополитически играчи и на държавите в геополитическата система, която е йерархически подредена. В цялата монография се прави опит да се отговори на основния въпрос – има ли Европейският съюз геополитическа стратегия и прави ли опити за промяна на геополитическия си статус.

В първа глава са представени резултатите от анализа на връзката между международните отношения и геополитиката. Една от основните тези е, че международните отношения и международният ред винаги са били вторични променливи спрямо геополитическия сблъсък. И в глобалната епоха международната политика и политиката за сигурност не може да бъдат анализирани адекватно във от отношенията между основните геополитически играчи.

На базата на критична интерпретация на постигнатото от изследователите в тази сфера се прави изводът, че в досегашните геополитически анализи доминира възгледът, че геополитическият статус трябва да се отнася до държавата, била тя малка, средна, велика

или свръхдържава. Европейският съюз не е държава и в този смисъл малко от постигнатото в научния анализ може да се използва.

Европейският съюз е много различен от всички съществували и съществуващи съюзи от държави. Икономическата, социалната и политическата интеграция на страните, членуващи в ЕС, е впечатляваща, нямаща аналог в човешката история, но това не означава, че Съюзът автоматично ще се превърне в основен геополитически играч и ще промени своя геополитически статус. Евристичната стойност на диалектичната двойка възможност – действителност все още не се използва за изграждане на адекватна геостратегия и геополитика.

Цялото следващо изложение във втора, трета и четвърта глава е посветено на търсене на отговор на въпросите какъв е геополитическият статус на ЕС, какъв трябва да бъде и може ли да се изработи европейска геостратегия за превръщането на ЕС в основен геополитически играч, за да защити колективния интерес, а и интересите на държавите, участващи в него.

Във втора глава се анализира глобалният цикъл на смяна на лидерството на основните геополитически играчи и са разкрити особеностите на техния статус.

Смяната на лидерството в рамките на глобалната система представлява комплексен и многоизмерен процес, който се развива в резултат от взаимодействието на структурни и динамични фактори. Сред тях с особена значимост се открояват икономическите, военните, технологичните, демографските и енергийните детерминанти, които в своята съвкупност формират материалната основа на държавната мощ и определят способността за проектиране на влияние в международната система.

Анализът на съвременните геополитически процеси показва, че не може да се говори за еднозначна и завършена смяна на глобалното лидерство. По-скоро се наблюдава преходен период, характеризиращ се с конкуренция между утвърдени и възходящи сили, както и с нарастваща комплексност на международната система.

Настоящият етап може да бъде дефиниран като хибриден модел, съчетаващ елементи на еднополюсност, биполярна конкуренция (особено между САЩ и Китай) и развиваща се многополюсност.

Във втора глава са представени и опитите на САЩ да запази своята доминация, трудностите по пътя към глобално лидерство на Китай, както и лидерските позиции на Русия в Евроазиатското пространство.

В тази глава е отделено специално внимание на контрола или достъпа до стратегически ресурси като възможност за геополитическа трансформация. Контролът върху ресурсите е фундаменталната предпоставка за формирането на съвременните общества, но и същевременно една от централните политически предпоставки за конфликти през 21-ви век. Ресурсите формират материалната основа на икономиката, генерират военните способности и гарантират социалното развитие. С напредването на глобализацията обаче националните енергийни системи все повече се интегрират в транснационални мрежи за доставки и информация, създавайки нови зависимости, асиметрии на властта и политически рискове.

Глобалното енергийно снабдяване е в основата на настоящите геополитически, икономически и социални трансформационни процеси. В исторически план енергията е била ключова основа за индустриалното разширяване и развитието на държавната власт; днес тя е и ключова предпоставка за икономическо развитие, социална стабилност и екологична устойчивост.

В трета глава е проследена хронологията на еволюцията и циклите през последните 500 години на европейското развитие.

Безспорен факт е, че Европейското голямо пространство е първото обособено геополитическо пространство. Именно в Европа се утвърждават първите световни империи, които контролират не само останалите части от света, но осъществяват адекватно този контрол. Така се е стекла световната история, че големите европейски държави са се оформили като метрополии на много колонии и са натрупали достатъчно исторически опит в геополитически сблъсъци.

Специално се подчертава, че този исторически опит често се пренебрегва от лидерите на Европейския съюз днес. Вярно е, че ЕС е много сложно образование, без аналогия в човешката история, но все пак той е съюз между държави със сериозен опит в геополитическия сблъсък. И този опит може и трябва да се използва, най-вече при анализ на актуалния геополитически статус на ЕС и при изработването и реализирането на

адекватна геополитическа стратегия, както и на единна и последователно провеждана геополитика.

В трета глава обстойно са проследени кризисните процеси в Европейския съюз като: края на модела на държавата на благоденствието; геополитическите измерения на демографската криза и икономическите измерения на кризата на Европейския съюз.

В четвърта глава се анализира потенциалът на Европейския съюз да бъде глобален геополитически играч. Основната теза е, че за да се развие този потенциал, е необходимо да се следва геополитическа стратегия, а политиката на Съюза трябва да бъде основана на т. н. политически реализъм.

В четвърта глава се отстоява тезата, че не е трудно да се докаже, че Европейският съюз няма геополитическа стратегия, но е крайно необходимо да се изработи поне стратегия за контрол и достъп до стратегически ресурси.

В началото на XXI век достъпът до стратегически ресурси се утвърждава като централен елемент на международните отношения и глобалната икономика. В условията на засилена взаимозависимост между държавите, контролът върху ресурси като енергийни суровини, редкоземни елементи и технологични компоненти се превръща в инструмент на геополитическо влияние. Европейският съюз, като силно индустриализирана, но ресурсно зависима икономика, е особено уязвим към външни шокове и прекъсвания във веригите на доставки.

В четвърта глава се представят прогнозите и възможните сценарии за развитието на Европейския съюз:

Първият предвижда ЕС да продължи съществуването си в условията на относителна стратегическа зависимост от САЩ, със засилено НАТО и ограничена автономия.

Вторият предвижда едно по-скоро условно еманципиране с опит за плавен преход към стратегическа автономия, изразено с постепенно изграждане на европейски отбранителни способности, но в рамките на трансатлантическия съюз.

Третият очертава задълбочаване на вътрешните разногласия, съпътствано с характерната фрагментация и социално-политическа маргинализация, което от своя страна би довело до намаляване на глобалното влияние на ЕС и практическото му превръщане в геополитически пренебрежима величина.

В заключението се отбелязва, че днес Европейският съюз няма адекватна геостратегия, няма стратегия за промяна на геополитическия си статус, вероятно няма прозорливи геостратези, но като че ли най-големият дефицит е лидерството.

II. Студия

1. Финансовите ресурси като фактор за вътрешната стабилност и външната безопасност на държавата (България в края на XIX и началото на XX век), Шумен, 2026, ISBN 978-619-201-918-1, стр. 84-123

В студията се разглежда проблемът за управлението на финансовите ресурси и последствията от лошото управление върху вътрешната стабилност и външната безопасност на държавата, на фона на българската история от края на XIX и началото на XX век. Проследено е влиянието на управлението на финансовия държавен ресурс върху политическия живот и международните отношения на българската държава.

Особеностите на регионалното стопанство по принцип се свеждат до три основни характеристики. На първо място то е специфично за определена територия със своята отраслова структура и потенциални възможности за развитие в бъдеще. На второ поставяме регионалното стопанство като съвкупност от производствени и инфраструктурни дейности и отрасли в съчетание с природния комплекс и демографските процеси. И на трето го разглеждаме като жизнена и екологична среда за човека.

Още от втората половина на XIX век съществува трескава надпревара за ресурсно богатство, главно финансово, където принадлежността към каквато и да било „цивилизация“ е без значение. Конкретно по отношение на България на границата на XX век този подход се забелязва в комуникацията между европейските банкови синдикати и българските правителства.

В студията се аргументира тезата, че финансовият държавен ресурс е компонент от няколко други, който често играе ролята на мерител на националното богатство и гарант за просперитета на нацията и държавата.

Вътрешните стратегически ресурси са тези, които могат да генерират както национална сигурност, така и заплаха за околните държави. В условията на незавършеното национално обединение на България в края на XIX и началото на XX век този фактор е много съществен.

След кратък общ теоретичен анализ в студията се преминава към конкретното изследване на историята на българската нация и държава от втората половина на последното десетилетие на XIX до началото на първото десетилетие на XX век. Отделено е специално място на ресурсната ограниченост, което налага да се пренебрегват различни потребности, които в определен момент не се оценяват като много наложителни за обществото.

През фиксирания период от своята нова история България е изправена пред общоевропейска криза. В подобна обстановка се налага да бъде променена политиката на управление на ресурсите, вече от гледна точка на глобална криза. При обща криза ресурсната обезпеченост се утвърждава като водеща цел на политиката за национална сигурност и водещ фактор на стопанските отношения.

Конкретно за България от края на XIX век конкуренцията за външни ресурси е свързана главно с финансовите пазари по линия на държавните заеми, износа на зърно, поради почти еднаквата икономическа конюнктура и степен на развитие на балканските държави, и далеч не на последно място – необходимостта от нови земи, пряко свързана с националното обединение.

В заключението се подчертава, че финансовите ресурси на всяка една държава безспорно са от първостепенна важност за същата, заедно със стопанските, военните, етническият потенциал и пр. Управлението на финансите винаги е комплексно. То не може да бъде отделено от останалото развитие на обществото, защото държавата е жив организъм, а не фирма. В тази посока финансовият министър, управителите на националната банка, сметната палата, митниците и пр. следва да си дават сметка, че техните грешки могат да повлекат последствия, които да оставят следи върху живота на сънародниците им за години и дори за десетилетия. Кризите идват бързо, но си отиват трудно и не без последствия.

III. Учебник

1. Лазаров, В. Стратегически ресурси за националната, регионалната и глобалната сигурност. София, 2020. ISBN 978-954-2977-70-4-Print, ISBN 978-954-2977-1- PDF.

Учебникът е създаден, за да разшири знанията на студентите в областта на управлението на стратегическите ресурси и да се представи структурирано знание за

значението на контрола и достъпа до тези ресурси за националната, регионалната и глобалната сигурност.

Изложеният материал няма претенция за изчерпателност на проблематиката и е обобщение на резултатите от изследванията на автора, получили публичност в други публикации, както и на трансферирано знание в изучаването на натрупани до момента опит и практики в областта на достъпа и контрола върху стратегическите ресурси.

Изложените виждания очертават основните действия и резултати на полето на геополитиката и международните отношения във връзка със стратегиите на водещите световни лидери за контрол над стратегическите ресурси.

В учебника последователно се отстоява разбирането, че оценката на стратегическите ресурси и на влиянието им върху политиката за сигурност може да бъде адекватна само ако се използва интердисциплинарен подход, реализиран чрез синтеза на геополитиката и теорията на международните отношения.

За нуждите на преподаването в учебника се представя системно знание за геополитиката, политическата география и геостратегията, за същността на геополитическия анализ и геополитическият статус на държавите. Специално внимание е отделено на рисковете за управлението на стратегическите ресурси от гледна точка на държавния контрол, промяна в системата на международните отношения и съвременните глобални геопроекти.

Отделна глава (най-важната в учебника) е посветена на сложната връзка между ресурси и сигурност. В нея последователно се разглеждат стратегическите ресурси през призмата на глобалната сигурност, контролът над информацията и стратегическите телекомуникации като стратегически ресурс, стратегическите ресурси в условията на глобалната екологична криза и комплексен риск, както и ключовите проблеми на функциониране на Система за оценка и контрол на стратегическите ресурси за сигурност.

Съществена част от учебника е посветена на политика на България за контрол и достъп до стратегически ресурси. Специално се анализира геополитическият статус на Република България по отношение на променената среда за сигурност и най-новите заплахи.

В учебника често и специално се подчертава, че направените прогнози и анализи не са гарантирани от необикновени и извънредни обстоятелства, като в цивилизационен

мащаб можем да очакваме проявата на най-разнообразни явления – природни и/или смесени по произход катаклизми, както и редица социални конфликти, които най-често ще възникват във връзка с недостига на стратегически ресурси.

IV. Статии и доклади

IV.1. Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация

1. Mayiana Mitevska, Georgi Petkov, Vladislav Lazarov, „Interpersonal Dynamics, Organizational Culture, and Leadership in the Introduction of Social Robots in the Context of the Social and Solidarity Economy in Bulgaria“ ,January 2025, International Journal of Management Studies and Social Science Research 07(04):156-162 DOI:10.56293/IJMSSSR.2025.5719 SCOPUS

Интегрирането на социални работи като NAO, Pepper и Furhat в образователните институции представлява както технологична възможност, така и организационна сложност. Въпреки че тези работи показват потенциал в области като изучаване на чужди езици и подкрепа на психичното здраве, успешното им внедряване зависи не само от техническата инфраструктура, но и от психологическия климат, лидерството и организационната култура. В българския контекст, оформен от йерархични и колективистични традиции, въвеждането на социално асистивна роботика трябва да се разглежда като културно договорен процес. Това проучване изследва как екипната динамика, мотивационните фактори и лидерските стратегии, основани на солидарност, влияят върху устойчивото приемане на социални работи в образованието.

2. Mayiana Mitevska, Vladislav Lazarov. Organizational Psychology and the Introduction of Social Robots in Higher Education: Implications for the Social and Solidarity Economy in Bulgaria. – January 2025, International Journal of Management Studies and Social Science Research 07(04):100-108, DOI:10.56293/IJMSSSR.2025.5712 SCOPUS

Тази статия изследва как принципите на организационната психология могат да подпомогнат интеграцията на социалните работи в академичните институции, със специален фокус върху зараждащата се рамка на социалната и солидарна икономика (ССИ) в България. Чрез прилагане на институционални, психологически и културни модели изследването разглежда как нагласите, стиловете на лидерство и организационният климат

определят приемането, съпротивата и съвместното създаване на стойност, когато роботите се въвеждат в учебната среда. Използват се три ключови модела: Институционален модел за приемане на технологии (ТАМ), Модел на съпротива срещу автоматизация и Рамка за съвместно създаване на ценности. Те са анализирани в рамките на българския културен и институционален контекст. Статията очертава условията, при които социалните роботи могат да служат като емоционално интелигентни и педагогически ефективни участници, които са в съответствие с ценностите на ССИ, като участие, приобщаване и устойчивост.

3. Mayiana Mitevska, Vladislav Lazarov. Interpersonal Relations and Team Dynamics in the Introduction of Social Robots in the Context of the Social and Solidarity Economy in Bulgaria. – January 2025, International Journal of Management Studies and Social Science Research 07(04):94-99, DOI: 10.56293/IJMSSSR.2025.5711 SCOPUS

Тази статия изследва междуличностната и организационната динамика, свързана с интеграцията на социалните роботи в образователните системи и системите за подкрепа на психичното здраве в България, разглеждани през призмата на социалната и солидарна икономика (ССИ). Тя се фокусира върху това как екипното сътрудничество, доверието и емоционалната интелигентност оформят успешното приемане на социалната роботика в университетите и училищата. Въз основа на интердисциплинарни изследвания и пилотни практики, изследването разглежда ролята на институционалната култура, ангажираността на лидерството и готовността за иновации в насърчаването на ефективното взаимодействие между човек и робот. Особено внимание се обръща на това как социалните роботи, когато са въведени в рамките, съобразени със ССИ, могат да подобрят приобщаващите и етично обосновани модели на подкрепа. Статията завършва с препоръки за практики за устойчива интеграция, като се набляга на съвместното проектиране със заинтересованите страни и културно отзивчивите стратегии за внедряване в българския контекст.

IV.2. Статии и доклади, публикувани в реферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове

4. Лазаров, Владислав. ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВОТА ОТ COVID-19 ЗА ДЪРЖАВНОТО УПРАВЛЕНИЕ. –В: Сборник доклади от Международна научна конференция „СИГУРНОСТ – ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА, ИНДУСТРИЯ“. София: Военна академия „Георги Стойков Раковски“, 2020, стр. 205. ISBN 978-619-7478-57-0.

Времето, в което е писан и издаден този доклад, има изключително значение за оценката на неговата научна стойност. Става дума за началото на разпространението на епидемията от COVID-19. Още тогава авторът отбелязва, че кризата свързана с COVID-19 предстои да се разгръща и носи много неизвестни. Заедно с това много от оценките и прогнозите на автора запазват своята достоверност и днес. Например, уловената тенденция, че пандемията ще доведе до реструктуриране на световния ред и промяна на сферите на влияние на глобалните играчи. Освен това при анализа на икономическите и геополитическите последици определено са налице два елемента – бързина и синхрон. Мерките в повечето засегнати страни бяха приложени почти едновременно, при това без да са уговорени предварително на глобално ниво. В условията на пандемията държавата като суверенно образувание не само не отмира, но е като че ли единствената устойчива институция, която прие предизвикателството да осигури сигурността на гражданите.

5. Лазаров, Владислав. Политика на България за контрол и достъп до стратегически ресурси. – В: Седма национална конференция по история, археология, и културен туризъм „Българските земи и България: културен и исторически кръстопът“, Шумен, 2020 г. Шумен, 2022, стр. 282. ISBN 978-619-201-563-3. <https://www.shu.bg/wp-content/uploads/file-manager/advanced/users/faculties/fhn/news/2020/pytuwane-programa-2020.pdf>.

В доклада се отбелязва, че политиката за сигурност на Република България трябва да включва в себе си такова разпределение на националните ресурси, което да предпази страната от силно чуждо политическо влияние без смяна на геополитическия статус и принадлежност към Европейския съюз и НАТО.

Специално място е отделено на потенциала, който България има, за да се превърне в център за ръководство и контрол на важни международни комуникации. Необходимо е България да реализира жизненоважни инфраструктурни проекти, както и да запази позициите си на енергиен център на Балканите.

6. Лазаров, Владислав. Система за защита на критичната инфраструктура. – В: International Scientific Conference „Management and engineering - 21”– 2021, Sozopol, Bulgaria, Scientific proceedings Scientific-technical union of mechanical engineering. Day of science at TU-Sofia, 2020, стр. 182-187. ISSN 1310-3946 ISSN 1314-6327.

Основната теза, която се представя и защитава в доклада, е, че идентифицирането на уязвимостта на критичната инфраструктура и на отделните нейни обекти е изключително важно за формирането на политиката за сигурност. Системата за защита на критичната инфраструктура трябва да се изгражда на базата на оценка на критичността, оценка на заплахите и оценка на уязвимостта.

Обърнато е специално внимание на съвременната симбиоза между ресурсите и критичната инфраструктура. Практиката, а и резултатите от изследванията категорично доказват, че обектите на критичната инфраструктура може и трябва да се разглеждат и като стратегически ресурс. Това в най-голяма степен се отнася до обектите в енергетиката и транспорта.

7. Лазаров, Владислав. Сигурност и защита на критичната инфраструктура. – International Scientific Conference “TECHNICS. TECHNOLOGIES. EDUCATION. SAFETY” с ISSN 2535- 0315 (Print) и ISSN 2535-0323 (Online), I X M E Ж Д У Н А Р О Д Н А Н А У Ч Н А К О Н Ф Е Р Е Н Ц И Я ТЕХНИКА. ТЕХНОЛОГИИ. ОБРАЗОВАНИЕ. СИГУРНОСТ, БОРОВЕЦ 07 – 10 ЮНИ 2021, стр.274, <https://techtos.net/sbornik/2021/3-2021.pdf>

В доклада се отбелязва, че светът е в ситуация, при която удари върху обекти на критичната инфраструктура се отразяват не само на отделни хора, но и на цели народи. Това води до промяна в подхода за намаляване на уязвимостта на „критичните обекти“. Затова съвременния анализ на уязвимостта и изграждането на системи за защита придобиват ключово значение. Защитата на критичната инфраструктура е съществен елемент от националната и международната политика за сигурност.

8. Лазаров, Владислав. Националната сигурност в ракурса на съвременните геополитически предизвикателства. – НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ „НОВИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД НАЦИОНАЛНАТА СИГУРНОСТ И ПУБЛИЧНАТА АДМИНИСТРАЦИЯ”, 22.10.2021г., ЮЗУ, УниБИТ. – сп. “Международна политика“ бр.1, 2021г., стр.48. ISSN 2367-5373. <https://law.swu.bg/>

Основната теза в статията е, че изработване на универсален модел за сигурност днес, в глобалната епоха, характеризираща се с доминираща роля на контрола върху ресурсите спрямо контрола върху пространството, е невъзможно поради перманентните противоречия между глобалните играчи на полето на съвременните международни отношения.

Изграждането на нов световен ред не се реализира в контролирана среда или лабораторни условия и често е съпътствано с прояви на турбулентност и фрагменти на дезорганизация.

9. Лазаров, Владислав. Нефтът като част от енергийните решения на XXI век. – В: Обществото на знанието и хуманизмът на XXI век : XIX национална научна конференция с международно участие, София, 1 ноември 2021 г. / Knowledge Society and 21st Century Humanism The 19 th International Scientific Conference Sofia, 1st November 2021. София: За буквите - О писменехъ, 2021, с. 492–499. ISSN 2683-0094.

В политиката за сигурност един от важните компоненти е геополитическият, а неговата сърцевина е контролът над стратегическите ресурси. Очевидно е, че динамиката на световната политика е „съревнование“ за ресурси. Това е основата на икономоцентристкия подход в сферата на сигурността. И ако визията в съвременните неолиберални теории за международните отношения е, че ресурсните спорове ще се решават чрез пазарни механизми, то реалността демонстрира и друг ракурс в реализацията на „жизненоважните национални интереси“. На този етап от развитието на световната цивилизация през следващите няколко десетилетия петролът, независимо от цената му, ще остане в центъра на световната политика и глобалната икономика и ще продължи да определя мощта на държавите и живота на хората

10. Лазаров, Владислав. Форми и методи на глобално съперничество в съвременния световен ред. – Годишник на факултет „Хуманитарни науки“ на Шуменски Университет „Константин Преславски“, 2021, стр. 245. ISSN 1311-7300 за печатно издание | ISSN 2603-512X за онлайн издание, <https://www.shu.bg/wp-content/uploads/file-manager/advanced/users/faculties/fhn/izdaniya/godishnici/2021/Godishnik2021-5-6.pdf>

В статията се разглежда съвременният инструментариум за натиск и влияние при глобалното съперничество и новия световен ред. Накратко този инструментариум включва: хибридните войни, асиметричните конфликти, меката сила, „цветните“ революции, поддържането на „горещи точки“ и „замразени“ конфликти.

11. V. Lazarov. High-tech resources for sustainable development of national security. 2020 International Conference on High Technology for Sustainable Development (HiTech), International Scientific Conference „Management and engineering - 22”– 2022, Sozopol, Bulgaria, Scientific proceedings Scientific-technical union of mechanical engineering. Day of science at TU-Sofia, 2020, стр. 4. ISSN 1310-3946 ISSN 1314-6327.

В статията се защитава тезата, че съвременната цивилизация върви към нов етап от своето развитие – от индустриално към високотехнологично общество. Светът се променя, значението и ролята на стратегическите ресурси се променят, но те все така остават в центъра на международните отношения. Днес е обективно невъзможно да се обясни динамиката на глобалната политика за сигурност, без да се има предвид борбата за ресурси. Тези глобални процеси се отразяват и върху националната сигурност.

12. Лазаров, Владислав, Златанов, А. Управленското решение като част от процеса по осигуряване на масовите мероприятия.– В: СБОРНИК С ДОКЛАДИ на тема „Академични партньорства в сферата на националната сигурност“. Шумен, кръгла маса, 12 – 13 май 2022 г., стр. 106-113. ISBN 978-619-201-571-8.

Управленските решения са изключително важни за съществуването и „живота“ на всяка организация. Процесът на оформянето им е главното, от което зависи развитието на организацията. Същността на управлението се изразява във вземането на решения, чрез които се реализират целите на организацията. Когато това е законна организация,, отговорна за поддържането на обществения ред и борбата с престъпността, целите на организацията ще съвпадат с целите на обществото като цяло.

13. Лазаров, Владислав. Частните военни компании (ЧВК) и съвременният монопол върху силовата политика в международните отношения. – „International Scientific Conference “TECHNICS. TECHNOLOGIES. EDUCATION. SAFETY” с ISSN 2535- 0315 (Print) и ISSN 2535-0323 (Online), Х М Е Ж Д У Н А Р О Д Н А Н А У Ч Н А К О Н Ф Е Р Е Н Ц И Я „ТЕХНИКА. ТЕХНОЛОГИИ. ОБРАЗОВАНИЕ. СИГУРНОСТ“, БОРОВЕЦ, 06- 09 ЮНИ 2022, с. 123.

От края на 20. век съществува тенденция да се намалява държавният монопол върху силовата политика в международните отношения. Появяват се нови играчи като частните военни компании (ЧВК), които се превръщат в редовни участници в съвременните конфликти. Анализът обаче показва, че въпреки това ЧВК са далеч от спектъра на силовите възможности на глобалните лидери.

14. Лазаров, Владислав. България – регионален енергиен център. Мисия все по-(не)възможна. – В: *Обществото на знанието и хуманизмът на XXI век : XX национална научна конференция с международно участие, София, 1 ноември 2022, Knowledge Society and 21st Century Humanism The 20th International Scientific*

Conference Sofia, 1st November 2022. София: За буквите - О писменехъ, 2022, с. 403–411. ISSN 2683-0094.

През българската територия преминават стратегически междуконтинентални транспортни, съобщителни и енергийни коридори, от които зависи националната и европейската сигурност. От изграждането на тези артерии, от превръщането на страната в балкански комуникационен и енергиен център ще зависи значението на България за световната и европейската сигурност. Претенцията на България за лидерство в енергийното и транспортното направление е оспорвана от съседите и до голяма степен зависи от външни фактори – геополитическото противопоставяне на глобалните и регионалните играчи.

В доклада се подчертава, че енергийна сигурност на Република България трябва да включва такова разпределяне на националните ресурси, което да предпази страната от чуждо политическо и икономическо влияние и да гарантира правото ѝ на суверенен избор по аспектите на вътрешната и външната политика, без смяна на геополитическия курс и ангажиментите към НАТО и ЕС.

България има потенциал да се превърне в регионален център за ръководство и контрол на част от междуконтиненталните комуникации. Реализирането на жизненоважните за страната ни инфраструктурни проекти, без съмнение, ще повиши стойността и значението ни на голямата геополитическа сцена.

В заключение, сигурността на съвременна България е в пряка зависимост от възможностите на държавния елит да балансира между чуждите интереси и да постигне реализации в полза на националния интерес.

15. Лазаров, Владислав, Петева И., Йорданова С. КОНФЛИКТНИЯТ ПОТЕНЦИАЛ НА СТРАТЕГИЧЕСКИТЕ ЕНЕРГИЙНИ РЕСУРСИ. – В: Национална научна конференция „Сигурност и отбрана“, Университет по библиотекознание и информационни технологии. София: За буквите - О писменехъ, 2023, с. 57-65, ISSN 978-619-185-593-3.

Светът се променя, променя се значението и ролята на стратегическите енергийни ресурси, но те остават във фокуса както на международните отношения, така и на геополитиката. С изчерпването на леснодостъпните източници на петрол и газ, с увеличаване на потреблението и намаляването на запасите със сигурност ще се увеличи

вероятността от конфликти между държавите, които претендират да владеят части от територията, в която има сериозни залежи.

В статията се доказва тезата, че конфликтите между държавите производители ескалират сериозно, когато се намесят глобалните хегемони и геополитически играчи. Петролът запазва своето първостепенно място, защото е универсален източник на енергия. Затова всяко нарастващо напрежение между държавите предизвиква нарушаване на добива и доставките. Към всичко това се прибавя и нарастващата уязвимост на критичната инфраструктура, осигуряваща достъпа и преноса на стратегически енергийни ресурси.

Накратко, конфликтният потенциал на стратегическите енергийни ресурси е безспорен, но той може да бъде овладян. Необходимо е да се разработят и приложат нови механизми на управление на енергийните ресурси в глобален, регионален и национален мащаб.

16. Лазаров, Владислав. ОТНОСНО КОНТРОЛА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ НАД СТРАТЕГИЧЕСКИТЕ РЕСУРСИ– В: *Обществото на знанието и хуманизмът на XXI век : XXIII национална научна конференция с международно участие, София, 1 ноември 2025г.* София: За буквите - О писменехъ, 2025, с. 328-335, ISSN 2683-0094.

Анализът на геополитическия сблъсък през първите две десетилетия на XXI век показва, че Европейският съюз не може да бъде определен като геополитически играч и не развива способности да бъде фактор за промяна на геополитическата карта на света.

В статията се доказва, че Европейският съюз няма разработена и провеждана цялостна геостратегия и в частност такава, свързана с контрола и достъпа до стратегически ресурси. Заедно с това се обосновава тезата, че Европейският съюз има потенциал да осъществява по-сериозен контрол над стратегическите ресурси, но това е възможно само ако Съюзът последователно отстоява стратегическите си интереси. При това в условия на промяната в международните отношения и в „трансатлантическата връзка“ със САЩ.

17. Lazarov, V. The Role of National Union of Worker Producers' Cooperatives in the Development of Cooperative Movement in Bulgaria. – International Scientific Conference Proceeding “Cooperatives and Sustainable Development: Economic, Social and Environmental Dimensions (CSDESED, 2025)”, pp.27- 34. ISBN 978-954-00-0454-9.

България е страна с богат опит в кооперативното движение на Европа. В доклада са очертани основните характеристики на този опит, за да се потърсят съвременните измерения и предизвикателства пред кооперативното движение. Проследява се развитието на трудово-производителните кооперации, които са може би най-важната част от кооперативното движение, като се акцентира на ролята на Националния съюз на трудово-производителните кооперации. Вече повече от сто години Съюзът активно присъства в икономическата и социалната история на страната. Днес Националният съюз на трудово-производителните кооперации е сред основните субекти на социалната и солидарна икономика в България.

18. Лазаров, Владислав. ИЗТОЩЕНИТЕ ДЪРЖАВНИ РЕСУРСИ КАТО СПИРАЧКА ЗА ВКЛЮЧВАНЕТО НА БЪЛГАРИЯ В ПЪРВАТА СВЕТОВНА ВОЙНА. –В: Девета национална конференция по история, археология и културен туризъм ПЪТУВАНЕ КЪМ БЪЛГАРИЯ „Българската държавност през вековете”. Шумен, 2026, стр. 231-221. ISBN: 978-619-91931-7-4.

В статията се анализират наличните и потенциални български ресурси, оказали влияние за включването на България в Първата световна война.

Ресурсите са съществена част от потенциала на всяка нация и държава. Много цивилизации в миналото са се зараждали и процъфтявали благодарение на наличието на ресурси и тяхното разумно експлоатиране и са загивали при изчерпването им или при отнемането им от завоеватели.

Българската държава не прави изключение от общото правило, но има една съществена разлика. Разпокъсването на нацията с решенията на Берлинския конгрес от 1878 г. създава огромно неудобство за развитието на човешкия потенциал. Наличието на българи в пет отделни държави (Княжество България, Източна Румелия, Османската империя, Сърбия и Румъния) поставя като основна национална задача обединението на всички сънародници в една държава. За осъществяването му съществуват огромни пречки, основните от които са желанието на великите сили за запазване на статуквото на Балканския полуостров и конкуренцията на съседните млади балкански държави за поделянето на османското наследство.

Методологията на изследването се базира на анализ и оценка на наличните публикации по темата, както и откриване и изучаване на документи. Специално внимание

е отделено на възгледите на българските политици и военни експерти от онова време за ресурсите на воюващи групировки: Антантата (Съглашението) и Тройния съюз (Централните сили).

19. Lazarov Vladislav. „Abqaiq 2019“ - strike on Saudi Arabia's critical oil refineries infrastructure - the "leading American horse" in the Middle East. ISBN 979-8-88955-763-0, DOI 10.36074/scientia-27.03.2026, стр.65.

Всяко напрежение или вътрешен конфликт между страните от Средния Изток води до прекъсване на добива и доставката на енергийни ресурси. Това причинява смущения в световната икономика. Дестабилизирането на този критичен регион възпрепятства снабдяването с енергийни ресурси и е истинската причина за така наречените „енергийни конфликти“, които генерират несигурност и огромни загуби.

20. Lazarov, Vladislav. Iran-nuclear challenges and energy resources – the permanent factor in the conflicts in the Middle East. ISBN 979-8-88955-777-7 (series) DOI 10.36074/scientia-03.04.2026, стр.116.

В проучването се анализира връзката между иранската ядрена програма и политика за доставка на енергийни ресурси и перманентните конфликти в Средния Изток. Всеки вътрешен конфликт между страните от Средния Изток води до намаляване на добива на ресурси и предизвиква шок в икономиката най-вече на високоразвитите страни. Тази теза се доказва убедително с кризите в този регион от 1973 – 1974 г., както и от 1979 – 1980 г. и днес, през 2026 г.

21. Лазаров, Владислав. ПРОМЯНАТА НА ГЕОПОЛИТИЧЕСКИЯ СТАТУС – ФУНДАМЕНТ НА НОВАТА ГЕОПОЛИТИЧЕСКА СТРАТЕГИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ. – сп. „Национална сигурност“, бр. 24, 2026, София, стр. 25-30. ISSN: 2682-941X & ISSN: 2682-9983.

В статията се защитава тезата, че за да бъде изградена и неотклонно следвана геополитическа стратегия на Европейския съюз, е необходимо на базата на научен анализ и политическа воля да се разкрият обективните, а не желаните характеристики на геополитическият статус на Европейския съюз. Необходима е консенсусно приета европейска стратегия за превръщането на Съюза в основен геополитически играч, за да защити колективния интерес, а и интересите на държавите, участващи в него.

Немалко анализатори, а и европейски политици смятат, че Европейският съюз е осъзнал необходимостта от формулиране и следване на геостратегия. Като етап от нейното разработване се посочва документът „Стратегически компас“. Този документ се представя като ключов за разбирането на трансформацията на Европейския съюз от икономическа към геополитическа общност. В продължение на десетилетия Европейският съюз се утвърждава като „нормативна сила“, чието влияние се основава на икономически и правни инструменти.

Централно място в „Стратегическия компас“ заема концепцията за стратегическа автономия. Според Европейската комисия тя включва способността на Европейския съюз да защитава своите интереси самостоятелно, без да прекъсва сътрудничеството със съюзници.

В статията се подчертава, че за постигането на ефективна обща геостратегия на Европейския съюз трябва да се преодолеят различията между държавите членки, липсата на единна политическа воля, ограничените военни способности и зависимостта от външни съюзници.

22. Лазаров, Владислав. ВЪЗМОЖНОСТИТЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ЗА КОНТРОЛ И ДОСТЪП ДО СТРАТЕГИЧЕСКИТЕ РЕСУРСИ. – сп. „Национална сигурност“, бр. 25, стр. 13-18, 2026, София. ISSN: 2682-941X & ISSN: 2682-9983.

В статията се подчертава, че Европейският съюз, като силно индустриализирана, но ресурсно зависима икономика, е особено уязвим при кризи и конфликти, в основата на които стои борбата за достъп до стратегически ресурси, както и при прекъсванията на веригите за доставки.

Поради ограничените природни ресурси на своята територия ЕС е принуден да развива активна външна политика, насочена към осигуряване на достъп до стратегически суровини. Тази политика включва комбинация от търговски, инвестиционни и дипломатически инструменти.

Европейският съюз подценява и недостатъчно развива стратегически партньорства с региони, богати на природни ресурси, като Африка и Латинска Америка. Тези региони играят ключова роля в осигуряването на суровини като литий, кобалт и мед, които са от съществено значение за енергийния преход.

В статията се отбелязва, че въпреки разнообразието от инструменти, възможностите на ЕС за реален контрол върху стратегическите ресурси остават ограничени. Основен

фактор е липсата на централизирана собственост върху природните ресурси, които са под юрисдикцията на държавите членки. Това създава фрагментация в политиките и затруднява координацията. Освен това различията в икономическите и политическите интереси на държавите членки често водят до компромисни решения, които намаляват ефективността на общата стратегия.

В заключение – Европейският съюз по-скоро управлява своята зависимост, отколкото упражнява пълен контрол върху стратегическите ресурси. Това поставя под въпрос способността на Съюза да постигне пълна стратегическа автономия в краткосрочен план.

IV.3. Статии и доклади, публикувани в нерелефирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове

23. Лазаров, Владислав. ВЛИЯНИЕТО НА ПРОЦЕСИТЕ В ЧЕРНОМОРСКИЯ БАСЕЙН ВЪРХУ БАЛКАНСКИЯ ГЕОПОЛИТИЧЕСКИ ВЪЗЕЛ. – Сборник „Мисия Историк“. 60 ГОДИНИ ПРОФЕСОР БИСЕР ГЕОРГИЕВ. 2022, с. 213. ISBN 978-619-201-683-8.

В статията се анализира пренареждането на архитектурата на сигурността в света и промяната на геополитическия статус на Черноморския регион и на Балканите. Очертани са зоните на влияние и потенциално опасните райони в Балканския геополитически възел. Черноморският басейн се разглежда като огледално отражение на бързо променящата се глобална среда за сигурност. Специално място е отделено на проекта „Триморие“, а Черно море като част от този проект се оформя като арена на сблъсък на интересите на основните геополитически играчи.

24. Лазаров, Владислав. Моделиране на системата на критичната инфраструктура. – Списание „Българска полиция“, брой 9, 2021, стр. 23-25. ISSN 1314 6882.

В статията се подчертава, че по-скоро по изключение съществуват адекватни възприятия и рационални модели на процесите и реалностите в обществото. Моделът, по който доскоро се изграждаха системите за национална и международна сигурност, се оказва все по-несполучлив.

В крайна сметка днес е проблематично преосмислянето на ролята на държавата като играч в международните отношения, но най-проблематично е очертаването на ролята и

мястото на държавата в системата за сигурност. Националната система за сигурност е всъщност цялото общество, организирано за посрещане на рисковете и заплахите за сигурността. В статията се прави извод, че от изключително значение е моделирането на сложната система за национална сигурност. Тя може да се представи като система от системи, каквито са системата за ранно предупреждение, системата за управление при кризи и други подобни подсистеми.

25. Лазаров, Владислав. Кибер и терористични заплахи за критичната инфраструктура. – списание „Българска полиция“, брой 16, стр. 47, 2024. ISSN 1314 6882.

В нашата съвременност става все по-очевидно, че защитата на критичната инфраструктура е стратегически приоритет и важен компонент от съвременния инструментариум за постигане на национална, регионална и глобална сигурност. В статията се обосновава тезата, че кибератаките върху критичната инфраструктура водят до мащабни поражения върху нейните обекти. Основният извод е, че в глобалния свят управляващите в отделните страни предпочитат за следват краткосрочни цели с максимална продължителност един изборен мандат. Като правило мерки се предприемат, когато е необходимо да се реши неотложен сериозен проблем. Затова във вземането на решения по-голяма роля играят актуалните интереси, а не обективно най-добрите решения, които изискват дълъг период от време за подготовка и реализация.

26. Лазаров, Владислав. Ефективна организация и управление на ресурсите. –В: Сборник „ДОКЛАДИ ОТ МЕЖДУНАРОДНИ НАУЧНИ КОНФЕРЕНЦИИ НА ЕВРОПЕЙСКИ ФОРУМИ (2021 – 2025 г.)“, София, 2026, стр.14. ISBN: 978-619-91931-7-4.

В условията на криза се увеличават предизвикателствата пред социалното и икономическото развитие на държавите. Социалната сфера е силно зависима от разпределението на стратегическите ресурси и затова управлението на ресурсите има ключово значение за постигане на положителни резултати. Днес националните държави са зависими от глобалните играчи, транснационалния капитал, чуждестранните инвеститори и т.н.

В доклада се подчертава, че е необходимо да се изработи нов подход, при който не се търси противопоставянето на вещественото и информационното, на енергията и

информацията, а възможното единство, което трябва да бъде в основата на нови стратегии, от които имаме остра нужда. Така редом с познатите стратегически енергийни ресурси стоят знанието, информацията като стратегически ресурс, е-управлението и социалната политика.

Социалното предприемачество съчетава находчивостта на традиционното предприемачество с мисия за промяна на обществото. Социалното предприемачество предлага визии, които могат да стимулират идеи за повече социално приемливи, но и устойчиви и успешни бизнес модели и организационни форми. Важно е да се посочи, че социалното предприемачество допринася пряко за изпълнение на международно утвърдени цели за устойчиво развитие, насърчавайки бизнес структурите в специфичните отрасли и региони.

Основен извод, който се прави в доклада е, че за да е ефективно социалното предприемачество, трябва да разполагаме с работещи и стабилни граждански организации, власт, която разчита на партньорството и инвестира ресурси в него, бизнес, който е социално ангажиран в решаването на обществени проблеми. От друга страна, следва да се положат конкретни усилия за изграждането на устойчиви партньорства между местна власт, бизнес и неправителствен сектор. Социалното предприемачество може да се превърне в структуроопределящ вътрешен стратегически ресурс за всяка държава.

27. Лазаров, Владислав. БОГАТА ИСТОРИЯ И ЦЕНЕН ОПИТ (БЪЛГАРСКИТЕ ТРУДОВО-ПРОИЗВОДИТЕЛНИ КООПЕРАЦИИ). – В: Сборник „ДОКЛАДИ ОТ МЕЖДУНАРОДНИ НАУЧНИ КОНФЕРЕНЦИИ НА ЕВРОПЕЙСКИ ФОРУМИ (2021 – 2025 г.)“. София, 2026, стр. 53. ISBN: 978-619-91931-7-4.

В доклада се подчертава, че в изграждания модел на социална икономика у нас възникват парадокси, които произтичат от това, че кооперациите са създадени по европейски модел, а неправителствените организации – по американски. Съществува напрежение в разбирането на двете форми и изкуствено отсъстват мостове между тях.

Националната концепция за социална икономика, приета от Министерския съвет на Република България през 2012 г., поставя началото на целенасочена, координирана държавна политика в тази област.

В новоприетата през 2018 г. правна рамка в България – Закон за предприятията на социалната и солидарна икономика и други национални управленски и стратегически

документи – са посочени приоритетни мерки, чрез които социалната и солидарна икономика в България ще се развива по посока по-добра среда и възможности за кооперациите, социалните предприятия и другите субекти на социалната и солидарна икономика.

В доклада се прави изводът, че за да очертаем перспективите за развитието на трудово-производителните кооперации като субекти на социалната и солидарна икономика, е необходим сериозен анализ на процесите, протичащи в света, Европа и разбира се, в България.

28. Лазаров, Владислав. СЛЕД ВОЙНИТЕ 1912 – 1918 – НАЧАЛО НА СЪЗИДАНИЕТО – 105 ГОДИНИ НС НА ТПК – СТЪЛБ НА СОЦИАЛНАТА ИКОНОМИКА. – В: Сборник „ДОКЛАДИ ОТ МЕЖДУНАРОДНИ НАУЧНИ КОНФЕРЕНЦИИ НА ЕВРОПЕЙСКИ ФОРУМИ (2021 – 2025 г.)“, София, 2026, стр. 134. ISBN: 978-619-91931-7-4.

Периодът между 1912 и 1918 г. е един от най-тежките в историята на България. Страната участва в два големи военни конфликта – Балканските войни и Първата световна война. Основната цел на българската политика е национално обединение на всички българи в една държава. Войните водят до тежки поражения, които засягат политическата, икономическата и социалната структура на страната.

В доклада се разглеждат последствията от войните 1912 – 1918, тяхното влияние върху българското общество и върху едни от най-засегнатите – българските занаятчии и техните кооперации. В доклада се проследява историята на НС на ТПК като първата национална организация на кооперациите в България. Основната теза е, че Съюзът през цялото време на своето съществуване защитава интересите на своите членове и отстоява принципите и ценностите на кооперативното движение.